

LBRIS

We know
books

SFÂNTUL CIPRIAN
EPISCOPUL CARTAGINEI

SCRISORI

ediția a doua

Traducere din limba latină de:
prof. Ion Diaconescu și
prof. dr. Ovidiu Pop

Prefață de prof. Ion Diaconescu

editura
Σοφία

București

CUPRINS

<i>Prefață</i>	5
<i>Nota traducătorilor</i>	19
<i>Tabel cronologic al Scrisorilor Sfântului Ciprian</i>	21
Scrisoarea I	23
Scrisoarea II	26
Scrisoarea III	28
Scrisoarea IV	32
Scrisoarea V	38
Scrisoarea VI	40
Scrisoarea VII	45
Scrisoarea VIII	46
Scrisoarea IX	50
Scrisoarea X	52
Scrisoarea XI	58
Scrisoarea XII	65
Scrisoarea XIII	68
Scrisoarea XIV	73
Scrisoarea XV	77
Scrisoarea XVI	81
Scrisoarea XVII	85
Scrisoarea XVIII	88
Scrisoarea XIX	90
Scrisoarea XX	92
Scrisoarea XXI	95
Scrisoarea XXII	99

Scrisoarea XXIII.....	102
Scrisoarea XXIV.....	103
Scrisoarea XXV.....	105
Scrisoarea XXVI.....	107
Scrisoarea XXVII.....	109
Scrisoarea XXVIII.....	113
Scrisoarea XXIX.....	116
Scrisoarea XXX.....	117
Scrisoarea XXXI.....	125
Scrisoarea XXXII.....	132
Scrisoarea XXXIII.....	133
Scrisoarea XXXIV.....	136
Scrisoarea XXXV.....	139
Scrisoarea XXXVI.....	140
Scrisoarea XXXVII.....	144
Scrisoarea XXXVIII.....	148
Scrisoarea XXXIX.....	150
Scrisoarea XL.....	154
Scrisoarea XLI.....	156
Scrisoarea XLII.....	159
Scrisoarea XLIII.....	160
Scrisoarea XLIV.....	167
Scrisoarea XLV.....	170
Scrisoarea XLVI.....	174
Scrisoarea XLVII.....	176
Scrisoarea XLVIII.....	177
Scrisoarea XLIX.....	180
Scrisoarea L.....	184
Scrisoarea LI.....	185
Scrisoarea LII.....	187

Scrisoarea LIII.....	191
Scrisoarea LIV.....	192
Scrisoarea LV.....	196
Scrisoarea LVI.....	220
Scrisoarea LVII.....	223
Scrisoarea LVIII.....	229
Scrisoarea LIX.....	240
Scrisoarea LX.....	266
Scrisoarea LXI.....	271
Scrisoarea LXII.....	274
Scrisoarea LXIII.....	278
Scrisoarea LXIV.....	294
Scrisoarea LXV.....	299
Scrisoarea LXVI.....	304
Scrisoarea LXVII.....	313
Scrisoarea LXVIII.....	323
Scrisoarea LXIX.....	328
Scrisoarea LXX.....	344
Scrisoarea LXXI.....	349
Scrisoarea LXXII.....	353
Scrisoarea LXXIII.....	357
Scrisoarea LXXIV.....	378
Scrisoarea LXXV.....	389
Scrisoarea LXXVI.....	411
Scrisoarea LXXVII.....	419
Scrisoarea LXXVIII.....	422
Scrisoarea LXXIX.....	424
Scrisoarea LXXX.....	425
Scrisoarea LXXXI.....	427

SCRISOAREA I

*Ciprian urează sănătate preoților¹, diaconilor și poporului
din Furni², rămași împreună statornici în credință³*

I.1. Preaiubiți frați, mult am fost tulburați eu și confracții mei, care erau de față, și preoții noștri, care ne stăteau alături, când am aflat că Geminus Victor, fratele nostru, având a se retrage din lumea aceasta, l-a numit, prin testamentul său, tutore pe preotul Geminus Faustinus, cu toate că mai înainte se stabilise în sinodul episcopilor⁴ ca nimeni să nu numească prin testamentul propriu un tutore sau curator⁵ dintre clerici și slujitorii lui Dumnezeu, de vreme ce aceștia, însărcinați fiind cu sfânta preoție și numiți în slujirea clericală, nu au decât datoria să slujească altarului și cultului și răgaz doar pentru rugă și rugăciuni. Căci scris este:

*Nimeni, oștean fiindu-I lui Dumnezeu, nu se încurcă în treburile lumesti, ca să poată fi pe placul Celui căruia s-a dăruit.*⁶

¹ Formulă uzuală în epistolografia epocii: Cyprianus presbyteris... s[alutem dat] „urează sănătate” ori „salută”.

² Furni, centru episcopal (*Sent. Ep.* 59) și oraș al Tunisiei actuale, probabil Elmasaadine, în valea Medjerda.

³ Statornici în credință, în condițiile aprigei prigoane izbucnite în Imperiu sub Decius, în anul 250.

⁴ Sinodul episcopal, *concilium episcoporum*.

⁵ Tutore, curator – legatar, administrator al moștenirii, averii, defunctului.

⁶ II Timotei II, 4, în text: *Nemo militans Deo obligat se molestiis saecularibus ut possit se placere ei cui se probavit*. (Cf. modelul grec: τὸ στρατολογήσαντι „Celui Care a adunat oastea.”)

2. Pentru că, așa cum s-a spus de către toți, cu atât mai mult nu trebuie să se încurce în nevoințele și capcanele lumești cei care, ocupați fiind în sfintele și duhovniceștile slujiri, nu se pot îndepărta de biserică, nici nu pot avea răgaz pentru lucrări pământești și lumești. În *Lege*¹, cei dintâi Leviții au ținut rânduiala acestei reguli și îndatoriri anume ca, în timp ce celelalte unsprezece triburi își împărțeau pământul și posesiunile între ele, tribul Leviților, care-și avea timpul închinat pentru Templu, pentru altar și sfintele slujiri, să nu primească nimic de pe urma acelei împărțeli, ci, pe când ceilalți cultivau pământul, tribul acela să cultive doar pe Dumnezeu, iar pentru trai și hrană, să primească de la cele unsprezece triburi zeciuială din roadele ce se făceau. Tot acest lucru se făcea din dumnezeiască voie și rânduială, astfel ca cei care se îndeletniceau cu sfintele slujiri să nu fie atrași în nici o afacere și să nu fie constrânși a gândi sau a face lucruri lumești. În cinul clerical este ținută acum această rânduială și regulă, anume ca cei care sunt promovați în Biserica Domnului, în rândurile clerului, cu nimic să nu fie abătuți de la sfânta cărmuire, pentru a nu fi înlănțuiți în nevoințele și preocupările lumești și, primind ca-ntru cinstire zeciuială din ofrandele² dăruite de frați, să nu se îndepărteze de altar și de jertfe, ci zi și noapte să slujească îndatoririlor cerești și duhovnicești.

II.1. Episcopii dinaintea noastră, cercetând cu sfințenie lucrurile și cu minte prevăzând aceasta, au hotărât ca nici un frate, pe cale a se strămuta din lumea aceasta, să nu numească pentru tutelă sau curatelă vreun cleric și, dacă cumva vreunul a făcut-o, să nu se facă pentru acela, nici să se celebreze pentru adormirea³ lui sfânta slujbă. Căci nu este vrednic a fi numit în rugăciunea

¹ *Lege*, adică *Vechiul Testament*.

² Ofrande, susținerea materială pentru a fi scutiți de această preocupare lumească.

³ Adormirea, *dormitio*, odihna defunctului: redată în formule de tipul *dormit in pace*, atestate arheologic pentru acea epocă.

preoților la altarul Domnului, cel care a voit ca preoții și slujitorii lui Dumnezeu să se îndepărteze de altar.

2. Și de aceea, de vreme ce Victor, împotriva canonului dat de curând de către preoți în adunarea lor, a îndrăznit să numească tutore pe preotul Geminius Faustinus, nu trebuie să se facă la voi sfânta slujbă pentru adormirea lui, sau să se înalțe în biserică vreo rugăciune cu numele lui, încât hotărârea episcopilor¹, dată cu sfințenie și cu titlu obligatoriu, să fie păzită de noi și, totodată, să se dea pildă și pentru ceilalți frați, ca nimeni să nu mai îndepărteze pe preoții și pe slujitorii lui Dumnezeu de la altar și din biserică, ocupându-le timpul cu nevoințe lumești. Iar, pe de altă parte, de se va fi pedepsit ce s-a făcut acum, ne vom putea păzi, ca lucrul acesta să nu se mai facă².

Praiubiți frați, vă doresc să aveți totdeauna bună sănătate.

¹ Termenul latin *sacerdos* definește etimologic pe „cel ce împarte cele sfinte”, adică episcop.

² Se urmărește astfel înlăturarea unui bun neîngăduit.

SCRISOAREA II

Ciprian urează sănătate fratelui Eucratius¹

I.1. Frate preaiubit, în numele dragostei tale și al respectului reciproc, ai socotit să-mi ceri sfatul, anume ce părere am cu privire la un oarecare măscărici care, pripășit pe la voi, a stăruit până de curând în nerușinarea aceluiași meșteșug al său, ca îndrumător și învățător, nu în a-i instrui, ci în a-i duce la pierzanie pe copii, prin ceea ce rău învață și le strecoară celorlalți, în sfârșit, dacă un astfel de om trebuie să intre în comuniune² cu noi.

2. Eu socotesc că nu se potrivește nici sfintei măreții, nici învățaturii din Evanghelie, ca virtutea și demnitatea Bisericii să fie pângărite printr-o legătură atât de rușinoasă și ticăloasă. Căci, de vreme ce în *Lege* bărbații sunt opriți să îmbrace veșmânt femeiesc și cei de felul acesta sunt judecați ca niște blestemați³, cu cât mai mare este nelegiuirea, nu numai de a primi veșminte femeiești, ba încă de a se și arăta, chiar prin purtare și învățatura nerușinatului meșteșug, schimonosiți și desfrânați și efeminați!

¹ Formulă epistolară: Cyprianus Eucratio fratri s[alutem dat]. Destinatul pare a fi fost Eucratius din Tina, al 29-lea votant (*Sent. Episcop.* 29) la Sinodul din 1 septembrie 256. Cf. H. von Soden: *Die Prosopographie des Afrikanischen Episcopats zur Zeit Cyprians*, Rom, 1909, p. 8 și 23.

² Comuniune, *communio*, termen polisemantic ce poate fi tradus, în funcție de context: comuniune, împărtășire sau împărtășanie, participare, legătură etc.

³ Deuteronom XXII, 5. Rolurile feminine în teatrul vechi erau prestate tot de bărbați, travestiți. Femeile erau excluse de pe scenă.

II.1. Și nimeni să nu se dezvinovățească, cum că acela însuși a renunțat la teatru, de vreme ce-i învață pe ceilalți acest lucru. Căci nu poate părea că a încetat, cel ce și-a pus locțiitori și care, în locul său, unul singur, a ridicat mai mulți urmași, care să instruiască împotriva învățaturii lui Dumnezeu și să învețe în ce fel să se schimbe un bărbat în femeie și să se schimbe sexul prin meșteșug și să fie pe plac diavolului, ce pângărește creatura dumnezeiască prin păcatele unui trup stricat și slăbit.

2. Iar dacă un asemenea om aduce ca motiv lipsurile și constrângerile sărăciei, poate fi adăugat, la nevoie, între ceilalți, care sunt hrăniți din bunurile bisericii, de se mulțumește cu o hrană frugală și simplă și nu socotește că trebuie răsplătit cu un salariu¹ pentru a nu mai păcătui, cu toate că acest lucru nu ne folosește nouă, ci lui. De altfel, câștigate de acolo cât vrea; ce fel de câștig este acela care smulge oamenii de la ospățul lui Avraam și Isaac și Iacov și, rău și primejdios îngrășându-i în lumea aceasta, îi împinge spre chinurile veșnicei înfometări și însetări?

3. Și, de aceea, întoarce-l, pe cât poți, de la această decădere și rușine, la calea curăției și la nădejdea vieții sale, încât să fie mulțumit cu cheltuielile Bisericii, e drept, destul de modeste, dar mântuitoare. Iar dacă biserica de acolo nu reușește să ofere hrană celor aflați în nevoie, l-ar putea trimite la noi, ca să primească aici ce-i va fi necesar pentru hrană și îmbrăcăminte, și să nu învețe în afara Bisericii pe alții lucruri ucigătoare, ci să afle însuși înăuntrul Bisericii cele mântuitoare.

Preaiubite fiu, îți doresc să fii mereu bine sănătos.

¹ Salariu, *salarium*: la începuturi, oștenii romani aveau asigurată hrana zilnică, dar pentru sare „sal”, pe care și-o procurau singuri, primeau o sumă de bani numită astfel *salarium* (de unde, pe altă filieră, și *soldă*, *soldat*).

SCRISOAREA III

Ciprian urează sănătate fratelui Rogatianus¹

I.1. Preaiubite frate, greu și dureros am fost tulburați eu și confracții care-mi erau alături, după ce ți-am citit scrisoarea, în care te-ai plâns cu privire la un diacon al tău, pentru că, uitând de rangul tău episcopal², cât și de îndatorirea și slujirea sa, te-a amărât prin jignirile și ocările lui. Iar tu ai procedat în mod cinstit și cu obișnuita-ți smerenie față de noi, căci ai preferat să ni te plângi nouă în ce-l privește, cu toate că, prin puterea episcopatului și autoritatea scaunului episcopal, ai avea puțința să-l pedepsești îndată, fiind sigur că noi, toți confracții tăi, am aprecia pozitiv orice ai fi întreprins în calitatea ta preoțească împotriva obraznicului tău diacon, având în privința oamenilor de acest fel sfinte învățături, căci zice Domnul Dumnezeu³ în *Deuteronom*:

Și tot omul care va face în trufia lui astfel, încât să nu asculte de preot sau de judecător, oricare va fi el în zilele acelea, omul acela să moară, și tot poporul, când va auzi, se va teme și nu se va mai purta cu necuviință în viitor.⁴

¹ Poate fi Rogatianus de Nova, numărul 60 pe lista votanților la Sinodul din 285 (*Sent. Ep. 68*).

² Episcopal, *sacerdotalis*; a se vedea mai sus, dar și în continuare.

³ Dominus Deus, este formula care, în vocativ *Domine Deus*, stă la originea românescului „Dumnezeu”. Sfântul Niceta de Remesiana, episcopul daco-roman îl folosește și el. Greaca îl va atesta (Michail Glykás, *Epistole*) în forma Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν.

⁴ Deuteronomul XVII, 12-13 (citat aproximativ).

2. Și, ca să cunoaștem că acest cuvânt al lui Dumnezeu a purces cu adevărata și întreaga măreție a Lui întru cinstirea și răzbunarea preoților Săi, atunci când împotriva preotului Aaron au cutezat a se semeți și a-și înălța cerbicia trei dintre slujitori, Core, Datan și Abiron, și a se împotrivi preotului din fruntea lor, au ispășit îndată pedeapsa îndrăznelii lor pângăritoare, fiind înghițiți și mistuiți în hăul pământului. Și nu numai aceia, ci și alți două sute cincizeci, care le-au fost părtași în cutezanță, au fost mistuiți în focul iscat de Domnul, ca să se adeverească astfel că preoții lui Dumnezeu sunt răzbunați de Cel care-i face preoți. Chiar în *Cartea Regilor*, atunci când preotul Samuel era disprețuit de poporul iudeilor, ca tine acum, din pricina bătrâneții, mâniat a strigat Domnul și a zis:

„Nu pe tine te-au lepădat, ci pe Mine M-au lepădat.”¹

Și, ca să răzbune acest fapt, le-a ridicat lor rege pe Saul, care să-i înjosească pe ei prin fărădelegi și să calce-n picioare și să urgisească prin ocări și pedepse trufia poporului, astfel încât preotul, disprețuit de poporul trufaș, să fie răzbunat de pedeapsa lui Dumnezeu.

II.1. Dar și Solomon, aflat în Sfântul Duh, mărturisește și arată care este autoritatea, puterea, zicând:

„Din toată inima ta teme-te de Dumnezeu și cinstește-i cu sfințenie pe preoții Lui.”²

Și iarăși:

„Cinstește pe Dumnezeu din tot sufletul tău și cinstește-i pe preoții Lui.”³

Fericitul Apostol, aducându-și aminte de aceste învățături, după cum citim în *Faptele Apostolilor*, în timp ce i se spunea:

Astfel ocărăști tu, spunând vorbe rele împotriva preotului lui Dumnezeu?

¹ I Regi VIII, 7.

² Sirah VII, 30.

³ Sirah VII, 31.

a răspuns și a zis:

Nu știam, fraților, că este Arhieriul. Căci scris este: „Pe mai-marele poporului tău să nu-l vorbești de rău”.¹

2. Chiar Domnul nostru, Iisus Hristos Însuși, Regele și Judecătorul și Dumnezeu nostru a păstrat până în ziua pătimirii cinstirea pentru arhieri și preoți, cu toate că ei n-au dovedit nici teamă de Dumnezeu, nici recunoașterea lui Hristos. Căci, după ce l-a curățit pe lepros, i-a spus:

Mergi și arată-te preotului și oferă-i darul.²

Cu această smerenie prin care ne-a învățat și pe noi să fim smeriți, făcea atunci trimitere la preot, cu toate că-l știa un negliuit. La fel, sub lovitura pătimirii, după ce a primit palma și I se spunea: „Astfel răspunzi Marelui Preot?”, El nu a vorbit nimic jignitor împotriva persoanei Marelui Preot, ci mai mult și-a apărât nevinovăția, zicând:

Dacă am vorbit rău, dovedește că am vorbit rău. Iar dacă am vorbit bine, de ce Mă bați?³

Toate acestea au fost făcute de El cu smerenie și răbdare, ca să avem și noi pildă de smerenie și răbdare. Ne-a învățat ca adevărații preoți să fie după lege și pe deplin cinstiți, de vreme ce El Însuși S-a purtat astfel chiar față de preoții mincinoși.

III.1. Iar diaconii trebuie să-și aducă aminte că Domnul ales pe Apostoli, adică pe episcopi și întâistătători, însă pe diaconi, după înălțarea Domnului la ceruri și i-au numit Apostolii, ca slujitori ai episcopatului lor și ai Bisericii. Iar dacă noi nu putem cuteza nimic împotriva lui Dumnezeu, care ne face episcopi, nici diaconii nu se pot obrăznici împotriva noastră, a celor de către care sunt făcuți diaconi.

¹ Faptele Apostolilor XXIII, 4 și 5.

² Matei VIII, 4.

³ Ioan XVIII, 23.

2. Și de aceea se cuvine ca diaconul despre care scrii să se căiască pentru cutezanța sa, astfel încât să recunoască cinstirea datorată preotului și să împace în deplină smerenie pe episcopul său întâistătător. Căci lucruri ca acestea sunt începuturile ereziilor, atât răzvrătirile, cât și căutările schismaticilor cu mintea ră-tăcită în trufie, în a-și disprețui cu semeță obrăznicie întâistătătorul. Astfel se face ruptura de Biserică, astfel se înalță afară altar profan¹, astfel apar răzvrătirile împotriva păcii lui Hristos și a rânduiei și unității lui Dumnezeu.

3. Iar dacă te-a supărat peste măsură și te-a supărat cu obrăznicile lui, folosește-te împotriva lui de puterea rangului tău, fie că te lipsești de el, fie că-l excomunică². Căci, dacă Apostolul Pavel, scriindu-i lui Timotei, a spus:

Nimeni să nu disprețuiască tinerețea ta³,

cu atât mai mult trebuie să ți se spună ție de către confrați:
„Nimeni nu trebuie să disprețuiască bătrânețea ta.”

4. Și, pentru că ai scris că mai există unul care s-a alăturat aceluiași diacon și este părtaș la trufia și nerușinarea lui, chiar și pe acesta și pe alții la fel, de se vor fi ridicat și vor fi lucrat împotriva preotului lui Dumnezeu, îi vei putea pedepsi ori afurisi. Numai că noi îi îndemnăm și îi sfătuim mai degrabă să înțeleagă că au păcătuit și să se pocăiască și să îngăduie să păzim rânduiala noastră dinainte. Căci mai degrabă alegem și dorim să învingem cu răbdare îngăduitoare obrăznicile și nelegiuirile câte unuia decât să pedepsim cu toată puterea arhierescă.

Preaiubite frate, doresc să fii mereu bine sănătos.

¹ Profan, de dincolo de altar (*pro-fanum*), deci lumesc, nelegat de biserică, la limită, păgân.

² Afurisi (*ex communicate*), a excomunica, a afurisi (prin slavul *aforisati*, din grecul *ἀπὸ ὀρίζω, ἀφορίζω*), a exclude, a elimina.

³ I Timotei IV, 12.